

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β 6.4-8, 1106a26-b7

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἕλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς... Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μῆτε πλεονάζει μῆτε ἐλλείπει. τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα. ἴσω γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται. τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον. οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖς προστάξει. ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληφομένῳ ἢ ὀλίγον. Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

A.1. Να σημειώσετε Σ για σωστό και Λ για λάθος στις παρακάτω προτάσεις:

- α) Το αντικειμενικό μέσο δεν είναι ίδιο για όλους.
- β) Στα συνεχῆ ανήκουν τόσο η κίνηση όσο και τα συνακόλουθά της, ο χώρος και ο χρόνος.
- γ) Οι ὅροι αντικειμενικός και υποκειμενικός δεν υπήρχαν στην εποχὴ του Αριστοτέλη.
- δ) Ο Αριστοτέλης με το «Οὕτω δὴ» εἰσάγει ἀκόμα ἓνα παράδειγμα.
- ε) Ο ὅρος «ἐπιστήμων» ἔχει παρόμοια σημασία με τὸν ὅρο «τεχνίται».

10 Μονάδες

B.1. Να αναλύσετε τους ὅρους: «μναῖ», «ἐπιστήμων»

10 Μονάδες

B.2. Ἐνα ἀπὸ τα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἀρετῆς εἶναι ὅτι προσδιορίζεται με βάση τὸ υποκειμενικὸ κριτήριον. Να αναφερθεῖτε στη σχετικοκρατικὴ στάση τῶν σοφιστῶν, τὴν ὁποία φαίνεται να πλησιάζει ὁ Αριστοτέλης καθὼς καὶ στο πῶς τελικὰ καταλήγει να ἀπέχει ἀπὸ αὐτήν.

10 Μονάδες

B.3. Να σημειώσετε Σ για σωστό και Λ για λάθος στις παρακάτω προτάσεις:

- α) Στὴν Ακαδημία ὁ καθένας πρόβαλλε τὸ δικό του πιστεύω καὶ συγχρόνως ὅλοι μαζί προωθοῦσαν τὴν ἐπιστημονικὴ γνῶση.
- β) Ὅταν ὁ Αριστοτέλης πῆγε στὴν Αθήνα ὁ Πλάτωνας ἀπουσίαζε στὴ Σικελία κάνοντας τὸ τρίτο ταξίδι του.
- γ) Ὁ Εὐδοξος ἦταν μαθηματικὸς, ἀστρονόμος καὶ ἀστροφυσικὸς.

δ) Ο Αριστοτέλης είχε αποκτήσει πολλούς εχθρούς λόγω του ιδιόρρυθμου χαρακτήρα του.

ε) Η διδασκαλία του στην Ακαδημία και οι ιδέες που μετέδιδε στους μαθητές του έφεραν συχνά τον Αριστοτέλη αντιμέτωπο με τους συναδέλφους του, Ηρακλείδη, Σπεύσιππο και Λεωκράτη.

10 Μονάδες

B.4. Παράλληλο κείμενο

Η αξία της υποκειμενικότητας- Στάθης Ν. Καλύβας

«Η γνώμη σου είναι υποκειμενική»! «Η απόφαση αυτή πάρθηκε με υποκειμενικά κριτήρια»! Πόσες φορές δεν έχω ακούσει τέτοιου είδους αντιδράσεις σε συζητήσεις με φίλους και γνωστούς; Η χρήση της λέξης «υποκειμενικός» έχει πάντοτε αρνητικό πρόσημο. Πάντοτε απαντώ με τον ίδιο τρόπο: «Τι πρόβλημα έχετε με την υποκειμενικότητα;» Η κοινωνία μας την καταδικάζει δίχως δεύτερη σκέψη. Αντίστροφα, η αντικειμενικότητα ανήκει στις αξίες που τοποθετούνται στις κορυφαίες θέσεις.

Μια προσωπική άποψη είναι καρπός της εμπειρίας μας, των ιδεών μας, των αξιών μας. Η αποτύπωση του προσωπικού μας στίγματος είναι άλλωστε και ο στόχος της εκφοράς της. Πώς είναι επομένως δυνατό να είναι οτιδήποτε άλλο εκτός από υποκειμενική; Η καταδίκη της επομένως δεν είναι μόνο λογικά αντιφατική, αλλά και αποκαλυπτική μιας βαθύτατης δυσπιστίας για την αυταξία της προσωπικής γνώμης. Αποτελεί με άλλα λόγια, θεμέλιο του αυταρχισμού και είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη γιατί δεν εκπορεύεται από τα πάνω προς τα κάτω, αλλά αντίθετα τον θεμελιώνει πάνω στην καθημερινή συμπεριφορά και τις σιωπηρές κοινωνικές παραδοχές.

Είναι όμως τα πράγματα διαφορετικά όταν αναφερόμαστε όχι σε απόψεις αλλά σε πράξεις και αποφάσεις; Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς πως οι υποκειμενικές αποφάσεις είναι ανώτερες των αντικειμενικών; Τι συμβαίνει όταν αυτές λαμβάνονται σε κάποιο οργανωμένο ή θεσμικό πλαίσιο; Στη δουλειά μου ως πανεπιστημιακός καθηγητής λαμβάνω σχεδόν καθημερινά τέτοιου είδους αποφάσεις, συμμετέχοντας σε επιτροπές που αποφασίζουν ποιοι υποψήφιοι θα γίνουν δεκτοί στο τμήμα μας για μεταπτυχιακές σπουδές, ποιοι φοιτητές θα πριμοδοτηθούν με κάποια υποτροφία, ποιοι υποψήφιοι καθηγητές θα προσληφθούν, ποιοι συνάδελφοί μου θα προαχθούν και ποιοι θα απολυθούν κ.λπ. Πρόκειται για αποφάσεις που επηρεάζουν τις ζωές των άλλων, αλλά και το μέλλον του πανεπιστημίου μου. Τις αποφάσεις αυτές προσπαθώ να τις λαμβάνω με υποκειμενικό τρόπο, συχνά παρακάμπτοντας αντικειμενικά και μετρήσιμα κριτήρια όπως η βαθμολογία ενός υποψήφιου μεταπτυχιακού φοιτητή ή ο αριθμός των δημοσιεύσεων ενός υποψηφίου καθηγητή.

Η τοποθέτησή μου αυτή μπορεί να ακούγεται ως σκανδαλώδης, αλλά είναι απόλυτα λογική. Ο λόγος που έχω επιλεγεί για να συμμετέχω στις επιτροπές αυτές είναι ακριβώς για να εκφράζω την αυστηρά προσωπική μου γνώμη, που σε σύνθεση με τις προσωπικές απόψεις των υπολοίπων μελών, παράγει δυνητικά τις βέλτιστες αποφάσεις. Και ο λόγος που κάποιες φορές παρακάμπτω μετρήσιμα στοιχεία είναι γιατί επιδιώκω να εντοπίσω χαρακτηριστικά που δεν είναι εύκολα μετρήσιμα, όπως η δημιουργικότητα, η πρωτοτυπία του συνδυασμού δεξιοτήτων, η σύνθεση των εμπειριών, ή η

προσωπικότητα. Αυτό που επιδιώκω δεν είναι μόνο η επιλογή του «αντικειμενικά» καλύτερου, αλλά και η επιλογή του διαφορετικού ή η ανάδειξη ενός συνόλου (φοιτητών, καθηγητών κ.λπ.) που δεν θα αποτελείται από εκδοχές του ίδιου ανθρωπότυπου, αλλά από διαφορετικές προσωπικότητες που θα εμπλουτίζονται μεταξύ τους.

Στο σημείο αυτό μπορούν να διατυπωθούν δύο κριτικές. Η πρώτη αφορά τα ελατήρια που βρίσκονται πίσω από υποκειμενικές αποφάσεις τέτοιου είδους: «Και πού ξέρουμε πως δεν θα προωθήσεις τους κολλητούς σου;». Η δεύτερη αφορά την ποιότητα του τελικού αποτελέσματος: «Και τι εξασφαλίζει έναν οργανισμό από συσσωρευμένες κακές αποφάσεις;».

Η δύναμη που ωθεί τις κοινωνίες μπροστά είναι η απελευθέρωση των ατομικών ικανοτήτων των μελών της και αυτό προϋποθέτει μια διαφορετική εννοιοδότηση θεμελιωδών εννοιών, όπως η υποκειμενικότητα και η αντικειμενικότητα.

* Ο κ. Στάθης Καλύβας είναι καθηγητής Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο Γέιλ.

Αφού διαβάσετε το πρωτότυπο κείμενο του Αριστοτέλη και το παράλληλο του καθηγητή Στάθη Καλύβα να συγκρίνετε τις απόψεις τους ως προς το υποκειμενικό και αντικειμενικό κριτήριο.

10 Μονάδες

B.5. α) Να βρείτε με ποιες λέξεις του κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια οι παρακάτω λέξεις:

εσθλός, υπόλοιπο, σχέδιο, τάγμα, άλωση

β) Να βρείτε από μία ομόρριζη λέξη της νέας ελληνικής -απλή ή σύνθετη- για τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

λέγω, πλεονάζει, άρχομένω φεύγει, ζητεί

10 Μονάδες